

Kırkpınar

Her ayın beşinde ve yirmisinde çıkar ilmi, içtimaf, edebî mecmua

İçindekiler

Neşriyat hayatına bir kuş bakışı	Vedat Sadi
Büyük bir ders	Sabri Çitak
Cürüm ve Ceza	Hukukçu
Halkiyat : " Genç Osman „	Ali Rıza
Münevver kime derler ?	Reşat Sadi
Yabancı dil Yabancı âdet	Vedat Sadi
Sanatta Deha (G. Séailles) den	Hamdi Hakverdi
Şehirde yaşamasını bilmiyenlere falaka	Naci Hakverdi
Sokak terbiyesinin mektep terbiyesine üstünlüğü	Özdemir
MABEDİN SIRRI (Hikâye)	Y L.

Sayı : 13

Yıl : 1

5 Temmuz 1934

Fiatı :

10 Krş.

Kırkpınar

Her ayın beşinde ve yirmisinde çıkar ilmî, içtimâî, edebî mecmua

SAYI : 13

5 TEMMUZ 1934

YIL : 1

Neşriyat hayatına bir kuş bakışı..

Son senelerde memlekette büyük bir neşriyat faaliyeti göze çarpıyor.. Telif veya tercüme bir çok kitaplar, mecmualar, gazeteler çıkıp duruyor. Tercüme faaliyeti eskisine nisbetle çok fazlalaştı. Haydar Rifat bey, Hasan Bedrettin merhumun yokluğunu aratmıyor. Son iki sene içerisinde nasıl başardığına şaşılacak kadar çok kitap tercüme etti. Bir taraftan garp edebiyatının ölmez eserlerini Türk kütüphanesine hediye ederken diğer taraftan da Rus ediplerini, bize tanıttı. Kültür serisi neşriyatı " VAKIT " neşriyatındaki tercümeleri.. bunların hepsi, hepsi çok güzel ve lüzumlu, fakat ne yazık ki Haydar Rifat beyin tercümeleri nihayet on beş-yirmi sene sonra kütüphanelerde Arap harflerile yazılmış kitapların yanına konulmağa mahkûm. Çünkü pek Osmanlıca.... daha sade, daha Türkçe yazılıydı ne iyi olurdu.

Telif eserlerin bir çoklarının üzerindeki isimler ilk defa duyuluyor. Bunların içerisinde polis, hırsız hikâyelerinden tutun da en ciddi, en ağır mevzulara temas edenlerine kadar her makuleden kitaplar var.

Geçen gün bir arkadaşım : — o kadar fazla kitap çıkıyor ki hepsini birer birer okumağa insanın vakti yetişmiyor. dedi.

Hakikaten de öyle. Bu telif kalabalığı içerisinde okunmağa değer kitabı seçmek müşkül bir iş oldu. Bir

kitap yazmak merakıdır almış yürümüş. Eline her kalemi alan bir şeyler karahıyor, bir kaç kuruş masraf edip tabettiriyor, ortaya bir eser atıyor.. Bu, dünyanın her tarafında böyledir. Fakat başka memleketlerde neşriyat hayatına yeni atılanlar kitaplarına tanınmış bir muharririn bir mukaddimesini ilâve ederek kariin " Aceba ? " düşüncesini karşılamış olurlar. Bizde bu usulün neden revaç bulmadığını anlamıyorum.

Ne amatör teklif etmiye, ne de profesyonel yazmağa cesaret edemiyorlar galiba...

* *

Telif eserlerinin içerisinde tanınmış yazıcılarımızın değerli eserlerini yazmadan geçemeyeceğim :

Falih Rifkî bey son senelerde neşrettiği seyahatnamelerindeki ince görüşleri, güzel tahlillerile asrımızın Evliya Çelebisi oldu. Kendisine zamanımızın en verimli yazıcısı diyebiliriz. Onun durmadan seyahat etmesini temenni ediyorum.

Yakup Kadri bey " Yaban " ve " Ankara " sı ile edebiyatımızdaki kuvvetli yerini muhafaza ediyor.

Aka Gündüz bey eskisine nazaran az, fakat daha olgun yazıyor.

* *

Mecmua, gazete kalabalığı, kitapları bastırarak kadar fazla. Fakat bir taraftan çıkıp bir taraftan batıyorlar. Hemen her gün bir yeni doğan selâmlarken bir başkasının ölümünü du-

Büyük bir ders..

Yabancı gazeteler yazıyordu ;

Japon amirallığı son günlerde yeni ve şimdiye kadar yapılanlardan daha korkunç, daha isabetli bir ölüm torpilinin tecrübesini yapmakla meşgulmuş. Deniz harplerinde büyük işler gören torpillerin isabet derecesi yüzde 60 - 70 i geçmediği halde tecrübesi yapılan, kudretli bir motörle mücehhez içinde sevk ve idare edecek bir adam bulunan ve saatte 30 - 40 mil süratle uçan bu yeni torpilin isabet derecesinin yüzde 95 olduğunu katıyetle söylüyorlarlar.

Denizcilikte bir inkılâp meydana getiren bu yeni ölüm ejderi alâkalı muhitte telâş ve heyecana sebep olmuştur. Fakat başka bir bakımdan da bu bütün dünya milletlerine bir ibret dersi mahiyetini almıştır. Japon amirallığı bulduğu bu yeni ve amansız torpilin tecrübesi için yüzde yüz ölümlü göze alacak 400 gönüllü istemiş ve bir kaç gün içinde tam 5000 Japon genci, Japonyanın, Japon milletinin selâmeti ve üstünlüğü uğrunda can ve kan gibi en aziz şeylerini seve seve

yuyoruz. Sebebi basit, okuyanı yok.

Her ne kadar, diğer memleketlerde olduğu gibi her kitabın muhtelif kıymette tabıları yoksa da, diyebilirim ki dünyanın hiç bir tarafında bizde olduğu kadar ucuz kitap, ucuz mecmua bulunmaz. Buna rağmen zarar etmiyen mecmua, kâr bırakan gazete, kitap ta yok gibidir.

Mamafih içtimaî hayatımızın her safhasında olduğu gibi neşriyat hayatımızdaki bu karışıklığın da pek yakın bir zamanda düzeleceğini mecmualar, gazeteler, kitaplar arasında yaşamağa en fazla lâyük olanların meydanda kalacağını kuvvetle ümit ediyoruz.

VEDAT SADI

feda etmeğe hazır olduğunu söyleyerek koşmuş.. Ve... tecrübeler yapılarak muvaffakiyetli neticeler alınmış. Korkunç, derin ve uçsuz Japon denizinde günlerce tecrübeye devam edilmiş ve sahilleri dolduran binlerce seyirci halk, bu ölüm trajedisini sükûnet, soğuk kanlılık ve bazan sevinçle takip etmiş... Bundan anlaşılıyor ki : Denizcilikte inkılâp yapan bu yeni icat; vatan sever, sağlam karakterli Japon gençliğinin omuzlarında yükselecektir.

**

5000 Japon gönüllüsünün şu torpil tecrübesi hadisesinde gösterdiği vatan uğrunda ölüm isteği; hiç şüphesiz yaşamak, ileri yürümek azminde olan herkes, her millet için en canlı, en müessir bir derstir. Aslında ehemmiyetsiz gibi görünen bu hadise, bize yirminci asırda kendisinden en çok bahsedilen, son zamanlarda değil yalnız geniş, uzak ülkesini; bütün garp âlemini düşündüren ve " Sarı tehlike „ adıyla anılan Japonyanın bugün vardığı yüksek derecenin en canlı sıralarından birisi ve belki de birincisidir. Binaenaleyh gençliği, vatanın iyiliği hesabına hayatı istihkar edecek kadar kuvvetli ve olgun olan bir milletin kolay kolay yıkılmasına ihtimal verilebilir mi ?...

Şarkın bugünkü Japonyası hakkında kulaklarımız iyice dolmuştur, fakat maalesef onu temamilen tanıyamıyoruz. Yalnız şurada burada okuduklarımız, duyduklarımızdan anlıyoruz ki ; buradaki gençlik tamamen organize edilmiş, yarının mücadelesine hazırlanmış ve olgun bir hale sokulmuştur.

Gençlik bahsi, gençliği yetiştirme ve hazırlama işi yalnız şu veya bu milletin uğraştığı bir şey değildir. Bilakis her yerde bu kıymetli unsur, bu

Cürüm ve Ceza

En iptidaisinden en mütekâmiline kadar bütün cemiyetlerde (Cürüm) dediğimiz memnu fiilleri yapanlara tatbik edilen cezalar vardır. (Klan) ların (Tabu) ları ile en mütekâmil cemiyetlerin yasakları arasındaki fark; içtimai telâkkinin tarzından başka bir değişiklik göstermez.

Basit cemiyetlerde dinî mahiyette olan tecziye fikri — cemiyetin tarakkisi ile dinin ehemmiyetini kaybetmesi üzerine — muhtelif istihaleler geçirmiştir.

Basit cemiyetlerde cürüm, daha fazla mala ve cana taallük eden kısımları ile gösterir. Hatta ferdi mülkiyet hakkının henüz yer bulmadığı iptidai cemiyetlerde cürüm yalnız cana taallük ederdi. Yalnız bu cemiyetlerde

kıymetli öz üzerinde esaslı şekilde çalışılmakta, — âdeta yavrusu üzerine titriyen bir anne gibi — titizlik gösterilmektedir. Bize gelince : Gençliğimiz Cümhuriyet devrinden evvel, bir çok hayati ve esaslı mevzular gibi, kör ve sakat bir ihmalin kurbanı olmuştur.

Fakat yeni bir dünyaya gözümüzü açtıktan sonra karşılaştığımız birbirinden mühim mevzular arasında " Gençliği hazırlama " yı da gördük.

Hakikatte bugün elimizde, gözünü dünyaya açtığındanberi ardı arkası kesilmeyen harplerle, sefalet ve felâketlerle haşır ve neşir olmuş ve binaenaleyh iyice olgun, kıymetli bir gençliğimiz vardır.

Karakteri iyi ve sağlam olan gençliğimiz, bugünkü iktisabını, hazırlayıcılara değil ancak zamana borçludur. Fakat bu kıymetli unsuru eskisi gibi kendi haline bırakmak çok yanlış bir hareket olur. Onu başkaları gibi, hayata, mücadeleye ve idareye alıştırmaya zamanı çoktan geldi, geçiyor bile....

SABRİ ÇITAK

tecrim sisteminin esasını (İntikamı ilâhî) fikri teşkil ederdi. İntikamı ilâhî sistemine göre, suç şahsa karşı değil, Allaha karşı işlenmişti. Ve ceza da Allahu hoşnut etmek için verilirdi. Bu şekil, cemiyetin ve düşünüş tarzının tekâmülü ile dinin ehemmiyetini kısmen kaybederek şahsın haklarına sahip olması fikri doğuncuya kadar devam etti. Fertler haklarına sahip oldukları, cemiyet içinde bir varlık gösterdikleri vakit tecrim sisteminde bir değişiklik oldu. Ve intikamı ilâhî yerine (İntikamı şahsî) kaim oldu. Bu sisteme göre cürümden zarar gören ferttir. Mücrimi tecziye etmek te ferde taallük eden bir keyfiyettir. Yalnız fert tecrim hususunda cemiyetin yardımını görür. Kabile reisi mücrimi tecziye eder. Yakın zamanlara kadar hatta zamanımızda bile bir çok cemiyetlerde tecziye sistemi bu fikrin mahsulü oldu. İslâm hukukundaki (Kısas) ile garp hukukundaki intikamı şahsî sistemi aynı şeylerdir. (Kangütmek) dediğimiz tecziye şekli intikamı şahsının daha iptidai bir şeklidir. Bunda şahıs bizzat ihkakı hak eder; hatta zarar gören ailenin bütün efradı mücrimi tecziyede hak sahibidirler.

İntikamı şahsî sistemi, intikamı ilâhiden çok fazla yaşadı. Nihayet cemiyetin tam mânasile taazzuvu; cürüm ve ceza münasebetlerinde yeni noktai nazarlara yol açtı. İçtimaiyatçılar cemiyetin gayesinin her şeyden evvel mevcudiyetini idame olduğunu kabul ederken, hukukçular da cezanın esasını (İçtimai nizam) fikrine istinat ettirdiler. Bunlara nazaran cürümden mutazarrır olan cemiyettir. Çünkü mücrim tecziye edilmezse cemiyetin intizamı tehlike altındadır. O; ikinci bir cürüm işliyebilir.

İçtimai nizam sistemini doğuran bu fikre göre cemiyete muzir olan

fertleri cezalandırmak hakkı, cemiyetin bir uzvu olan mahkemelere verilmiştir.

İçtimai nizam fikri ile beraber bir de (İbreti müessire) nazariyesi ortaya konuldu. Bu nazariyeye göre mücrimi tecziyeden maksat, cürüm işlemek temayül ve istidadında olanlara bir ibreti müessire olmaktan ibarettir. Bu fikri biraz daha geniş düşünecek olursak bunun da intizamı içtimai sistemine dahil bulunduğunu görürüz.

İşte cemiyetin tekâmülü ile zaman zaman insanlar arasında yer bulan ceza sistemleri bunlardır. Yalnız burada mühim bir mesele kendini gösterir: Fert niçin mücrimdir?... İnsan mücrim olarak mı doğar, yoksa onu mücrim yapan, içerisinde bulunduğu şeraiti içtimaiye midir?. Mücrim olarak doğuyor ise onu daha cürüm işlemesine meydan bırakmadan cemiyetten tecrit ederek zararsız bir hale sokmak lâzım değil midir? Eğer ferdi mücrim yapan cemiyet ise fert niçin tecziye edilmelidir?.

İşte bütün bu mütalealar yeni mekteplerin teşekkülünü doğurdu. Bu iki zat fikir hukuku ceza ve tıbbi adli ile uğraşan alimleri iki muhtelif neticeye vardırdı. Ve iki muhtelif mektebe yol açtı. Birinci klasik mekteptir. Bunun banisi olan Türen darülfünunu tebabeti akliye profesörü doktor Lombrozo 1876 da neşrettiği (Mücrim Adam) isimli eserinde mücrimleri tasnif ederken (Hilkî Mücrimler) diye bir sınıf ayırmakla mücrim olarak doğan bir kısım insanlar olduğunu ortaya atıyor. Lombrozo hilkî mücrimi tarif ederken bunların ekseriya parmaklarının kısa ve kalın olduğunu saçlarının gür; siyah ve sert olduğunu vücutlarında ve bilhassa vecihlerinde bir tenazursuzluk bulunduğunu, kafa kemiklerinin, küçük alınlarının dar olup hassasiyetlerinin pek az olduğunu söylüyor. Lombrozo'ya nazaran hilkî mücrimler daha çok küçük, cürüm işleyemeyecek kadar küçük yaşta iken

tanılabilir. Böyle kimseleri idam, müebbet hapis, nefiy veya ölünceye kadar nazaret altında çalıştırmak, takım ederek cemiyete mücrim çocuklar yetiştiremeyecek bir hale getirmek lâzımdır. der.

Lombrozo'nun itiyadî mücrimler dediği diğer bir sınıf daha vardır ki bunlar cürüm irtikâbında itiyat sahibi olmuşlardır. Bunları da ıslâh etmeye imkân olmadığından aynen hilkî mücrimlerin tabii olduğu şerait altında tutmak lâzımdır.

İkinci mektep (Sosyolojik) mekteptir. Bunun müessisleri Liyon darülfünunu tıbbi adli profesörü (Lakassani) dir. Bunlara nazaran fertte cürüm ikana karşı bir temayül yoktur. Herkes doğuştan birbirine benzer. Ferdi mücrim yapan; içerisinde yaşadığı içtimai muhittir. Bu mektebin salikleri sihhî ve iktisadî şerait noktai nazardan fena bir muhitte yaşayanların müreffeh sınıfa nazaran daha çok mücrim olduklarını istatistik malûmata istinaden söyleyerek nazariyelerini isbata çalıştılar.

Bu iki mektebin ifrat ve tefritini tadil eden üçüncü bir mektep, 1889 da Amsterdam darülfünunu profesörlerinden (Fon Hamel) ve arkadaşları tarafından kurulmuştur. Bu mektebe nazaran, cürümü teşkil eden anasır iki kısımdır. 1 : Mücrimin malik olduğu şahsî âmiller. 2 : Haricî âmiller. Bu iki âmîl birleştiği zaman cürüm ika edilir. Bu mektebin saliklerine nazaran cemiyette cürüm ikanı kolaylaştıran haricî âmiller ile mücadele ederek bunları ortadan kaldırmalıdır. O zaman fertlerin yaradılışında meknuz olan şahsî âmiller inkişaf edemez.

Bunun için fena iktisadî ve sihhî şeraitte bulunan fertleri bu vaziyette bırakmamak, hapisanelere nasılsa düşen namuskâr kimseleri ahlâkı tamamen bozulmuş diğer mahkûmlardan tecrit etmek... gibi tavsiyelerde bulunuyorlar. Bu mektep en çok taraftarı

HALKIYAT :

Osmanlı Tarihinin Unuttuğu Bir Nefer “Genç Osman,”

Everekl mi, Karaburçlu mu ?..

İç Anadoluda “Kayıkçı Hasan”, Göney yurdumuzda “Dadal oğlu” bize “Genç Osman” adlı bir yiğidi öğüyor...

Genç Osman bıyıkları tarak tutmayacak kadar toy olduğu halde dudagina tarak saplıyarak; “Adam bıyıkla ve sakalla değil; yiğitlik ve öz-lülükle adam olur.” diyen Genç Osman dördüncü Muradın ordusuna girmiş ve ta Bağdada kadar yürümüş, Bağdat zaptedilirken ismi saltanatın ihtirasları arasında uful etmiş bir Türk neferidir.

Vaktile ben bu yiğidin “Dadal oğlu,” tarafından tertip edilmiş destanlarını tetkik eder ve neşreylerken türküler arasında “Genç Osmanın,” İslahiye kazasına tabi (Karaburçlu) köyünde doğmuş bir dul kadının oğlu olduğunu tespit etmişim.

Üstat Köprülü zade Mehmet Fuat Beyefendi de Genç Osmana dair çı-olan bir mekteptir.

Bütün bu tetkiklere nazaran cürüm ve ceza münasebetinin hangi esasa ircaı lâzımgelceğine karar vermenin ne kadar müşkül olduğu meydandadır. Her üç mektebin de makul, gayrimakul, aşırı, ihmal edilmiş tarafları olduğu muhakkaktır. Bu esas, insan ruhunun ve cemiyet hayatının nihayetsiz mudiliyetlerinin mütekabil tesir ve aksitesirlerle, erişilmesi çok müşkül, esrarlı kanunlarile alâkadardır. Şimdi-ki halde tecrübelerin verdiği netice-lere bakarak cemiyet için en salim yol olduğuna kanaat hasıl edeceğimiz yolu aramaktan başka çare yoktur.

HUKUKCU

kardığı bir tetkik ve tahlil kitabında bunu aynen dercetmişti.

Şimdi; Bahçe kazasının Haruniye nahiyesinde saz şairlerinden Kır İsmail bize yepyeni bir türkü veriyor ve bu türküde Genç Osmandan başka bir de (Köçekli oğlu) adında kahraman tanıtıyor.

Köçekli oğlunu tanımakla bir şey kaybetmiyoruz, yalnız bu türküde ismi geçen “Genç Osman”ın Everekli olduğu işaret ediliyor ki : Bu tuhaftır.

Bu mesele bizi düşüncelere, tetkik ve tahlillere sürüklüyor. Aceba Genç Osman Everekli mi ?.. Yoksa Karaburçlu mu ?..

Bunu biraz sonra düşünmek üzere şimdi bu türküyü okuyalım.

Kır İsmail :

Haruniye : 14-4-934

“Genç Osman,”

*İptilli [1] Bağdada sefer eyledi,
Hopladı hendeği geçti “Genç Osman”..
Allah, Allah dedi girdi meydana,
Kaleye bayrağı dikti “Genç Osman,”*

* *

*Eğerledi, kır atının ikisin;
Komadı düşmanın kıldı hepsin,
Sabah namazında, Bağdat kapısın,
Allah, Allah dedi, kıldı “Genç Osman,”*

* *

*Sabaleyin Bağdatta, bir gül açıldı,
Rayhası dünyalara saçıldı.
(Everekten) iki yiğit seçildi,
Biri (Köçek oğlu) biri “Genç Osman,”*

* *

[1] İptida, en önce.

Sabahleyin Bağdadın kapısını açtı
Gören düşmanın tedbiri şaşı
Kelle, kucağında üç gün savaştı
Daha bundan, ne olur der "Genç Osman,,

* *

Bir konak yaptırdım Aceme karşı
Kan ile yoğruldu toprağı, taşı
On iki senenin [2] binek yoldaşı
Aceme; velvele verdi "Genç Osman,,

* *

Askerin ucu da çıkıştı Vandan,
Gözler, görmez oldu tozdan, dumandan.
Kılıcın balçağı [3] doluyor kandan,
Aceme zor savaş, verdi "Genç Osman,,

* *

Yıktı Bağdadı da veren eyledi,
Yas çekti hanımlar da, kara bağladı,
Vezirler, okudu hünkâr ağladı.
Aceme velvele verdi "Genç Osman,,

* *

Kaleler yapıldı kesilen baştan,
At işlemez oldu yatan öleşten [4]
İki şehit düştü diler güneşten
Biri Köçekli oğlu biri "Genç Osman,,

* *

Murat der de getirin ben göreyim,
Nasıl bir yiğitmiş ben de bileyim,
Vezirlik isterse üç tuğ vereyim.
Şehitlere, serdar oldu "Genç Osman,,

* *

Aptürrahmanım der, neyledi, netti,
Yıktı koca Bağdadı veren etti,
Sağ olan geriye sılaya gitti.
Kanlı Bağdat; sende kaldı "Genç Os-
man,,

* *

[2] On iki sene = Genç Osman yaştı imiş.

[3] Balçak = Kabza, tutacak yeri.

[4] Öleş = Arapçadaki laşe değıldiri Bu ke-
lime (Ölmek) mastarından Türkçedir.

Ben kendi payıma " Dadal oğlu ,,
nun rivayetinden birdenbire sarfınazar
edemiyeceğim . Çünkü : Dadal oğlu
cenupta bütün köylerde ve aşiret ara-
sında tanınmış meşhur bir halk şa-
iridir.

Bahusus bu şairde meslek ve ka-
rakter daima bu gibi vakaları bulmak
tetkik ve tahlil ederek onlara destan
ve hikâyeler tertip etmektir.

Makalemize dercolunan türküyü
riveyet eden şair " Kul Aptürrahman,,
ise; ismine ilk defa rastladığımız bir
halk şairidir.

Belki de, Aptürrahman kendisi
Everekli olduğu için coşarak bu yi-
ğidi kendi memleketine maletmeğe
çalışmıştır.

Yahut ta, Everekli olan (Köçek
oğlu) ile Genç Osmanın kahraman-
lıklarını teşbihen bu iki ismi karıştır-
mış ve şirine vuzuh verememiştir.

Çünkü elimizde buna benzer bir
vesikamız vardır.

Genç Osmanı Gazi Ayıntabın
bazı söyleyicileri arasında dinlerken
şöyle bir parçaya tesadüf ediyoruz.

" Şu dünyada iki yiğit türedi ,,

" Biri (Bender oğlu) da biri " Genç
Osman ,,

Zaten kahraman olan Türk halkı
her vakit böyle " Genç Osman ,, gibi
meşhur yiğitleri kendi camiası arasına
koymağa ve onunla iftihar etmeğe
alışmıştır. Bunun en büyük misalini
" Karaca Oğlan ,, ın tercümei halinde
görürüz.

Hulâsa : ikinci, üçüncü rivayetler
bulununcuya kadar biz " Genç Osma-
nın ,, cenupta Islâhiye kazasının Kara-
burçlu köyünde doğmuş ve büyümüş
olduğunda sebat ve ısrar edeceğiz.

ALİ RIZA

Sabahleyin Bağdadın kapısını açtı
Gören düşmanın tedbiri şaşı
Kelle, kucağında üç gün savaştı
Daha bundan, ne olur der "Genç Osman,,

* *

Bir konak yapturdım Aceme karşı
Kan ile yoğruldu toprağı, taşı
On iki senenin [2] binek yoldaşı
Aceme; velvele verdi "Genç Osman,,

* *

Askerin ucu da çıkıştı Vandan,
Gözler, görmez oldu tozdan, dumandan.
Kılıcın balçağı [3] doluyor kandan,
Aceme zor savaş, verdi "Genç Osman,,

* *

Yıktı Bağdadı da veren eyledi,
Yas çekti hanımlar da, kara bağladı,
Vezirler, okudu hünkâr ağladı.
Aceme velvele verdi "Genç Osman,,

* *

Kaleler yapıldı kesilen baştan,
At işlemez oldu yatan öleştin [4]
İki şehit düştü diler güneşten
Biri Köçekli oğlu biri "Genç Osman,,

* *

Murat der de getirin ben göreyim,
Nasıl bir yiğitmiş ben de bileyim,
Vezirlik isterse oç tuğ vereyim.
Şehitlere, serdar oldu "Genç Osman,,

* *

Aptürrahmanım der, neyledi, netti,
Yıktı koca Bağdadı veren etti,
Sağ olan geriye sılaya gitti.
Kanlı Bağdat; sende kaldı "Genç Os-
man,,

* *

[2] On iki sene = Genç Osman yaşı imiş.

[3] Balçak = Kabza, tutacak yeri.

[4] Öleş = Arapçadaki laşe değıldiri Bu ke-
lime (Ölmek) mastarından Türkçedir.

Ben kendi payıma " Dadal oğlu " nun rivayetinden birdenbire sarfınazar edemiyeceğim . Çünkü : Dadal oğlu cenupta bütün köylerde ve aşiret arasında tanınmış meşhur bir halk şairidir.

Bahusus bu şairde meslek ve karakter daima bu gibi vakaları bulmak tetkik ve tahlil ederek onlara destan ve hikâyeler tertip etmektedir.

Makalemize dercolunan türküyü riveyet eden şair " Kul Aptürrahman,, ise; ismine ilk defa rastladığımız bir halk şairidir.

Belki de, Aptürrahman kendisi Everekli olduğu için coşarak bu yiğidi kendi memleketine maletmeğe çalışmıştır.

Yahut ta, Everekli olan (Köçek oğlu) ile Genç Osmanın kahramanlıklarını teşbihen bu iki ismi karıştırmış ve şirine vuzuh verememiştir.

Çünkü elimizde buna benzer bir vesikamız vardır.

Genç Osmanı Gazi Ayıntabın bazı söyleyicileri arasında dinlerken şöyle bir parçaya tesadüf ediyoruz.

" Şu dünyada iki yiğit türedi ,,
" Biri (Bender oğlu) da biri " Genç Osman ,,

Zaten kahraman olan Türk halkı her vakit böyle " Genç Osman ,, gibi meşhur yiğitleri kendi camiası arasına koymağa ve onunla iftihar etmeğe alışmıştır. Bunun en büyük misalini " Karaca Oğlan ,, ın tercümei halinde görürüz.

Hulâsa : ikinci, üçüncü rivayetler bulununcuya kadar biz " Genç Osmanın ,, cenupta Islâhiye kazasının Karaburçlu köyünde doğmuş ve büyümüş olduğunda sebat ve ısrar edeceğiz.

ALİ RIZA

Münevver Kime Derler?

Ötedenberi memleketimize ait her hangi bir şey mevzuu bahsolurken hemen daima şu sözler tekrar edilir :

— Bilhassa bizim gibi münevverleri mahdut bir memlekette... veya ;

— Münevverleri nisbeten çok olan bu şehirlerde.... ilâh...

Bu cümleleri sarfeden kime sorarsanız sorunuz size her birisi başka türlü bir " Münevver „ tarif eder. Meselâ birisi âli mektep mezunu olmıyan münevver değildir der, bir diğeri lise tahsilini menevver olmak için kâfi görür, diğeri bir başkası da Millet Mektepleri sayesinde Türkiyedeki münevver nisbetinin yüzde yetmiş kadar çıktığına kanidir.

Görülüyor ki bütün bu fikirlerin hepsi çok enfüsidir. Bize göre hakiki münevver şudur : Eğer bir kimse doğru düşünebiliyorsa ve ihtisasa hürmet ediyorsa o kimse münevverdir. Şu yukarıdaki şeraiti cami kimseler zannettiğimizden çok azdır. Bizim en kötü huyumuz her şeyi herkesten iyi bildiğimizi zannetmekliğimizdir. Bunun pek çok misalleri vardır. Hatta bu hususta o kadar mutaassıbzıdır ki bir mesele hakkında sahibi salâhiyet diye tanıdığımız bir adamla istişare ederken eğer o adam fikirlerimizi kabul etmezse hemen cehalet damgası vururuz.

Cemiyetin şu veya bu sebeplerle münevver tanıdığı, fakat hakikatte en koyu cahilden daha cahil olan bu gibi kimseleri iki sınıfa ayırmak kabildir.

Bunlardan birincisi taliin sevkile zengin olmuş ve parası sayesinde cemiyet içinde bir mevki temin etmiş kimselerdir. Bu adamlar her işte kendilerini misal gösterirler. Meselâ bunlara göre hayatta muvaffak olmak için tahsilin lüzumu yoktur ve işte, kendi-

leri güç bela imzalarını atabildikleri halde, şu kadar servet sahibidirler. Şu ve bu cemiyetlerin reisi veya azalarıdır. Bu adamların çok yanlış bir telakkisi de para sayesinde her şeyin kabil olduğunu zannetmeleridir.

Bu tip, cemiyet için çok tehlikelidir. Çünkü henüz iyiyi ve kötüyü tefrik edemeyecek bir vaziyette bulunan bir çok dimağları zehirliyebilirler.

İkinci sınıf, yalancı münevverlere gelince... bunlar hatta âli tahsil görmüş kimselerdir. Keza taliin sevkile hayatta elde ettikleri bir kaç muvaffakiyet kendilerini dev aynasında görmelerine sebebiyet vermiştir. Bu adamlar kendi sahalarında kendilerinden daha yüksek bir kimsenin bulunabileceğine akıl erdiremezler ve en büyük zaafı herkesi techil etmektir. Bu iki sınıftan mada hiç bir şeye aklı ermiyen, zerre kadar irade sahibi olmıyan bir üçüncü sınıf vardır ki bunlara münevver demek doğru olamaz . Çünkü bunlar ancak zevahire aldanan ve sabit kanatleri olmıyan kimselerdir.

Münevverlerin çoğalmasında için yapılacak şey en evvelâ yalancı münevverlerin sırf kendi mevkiilerini tarsin için yaptıkları propagandalara nihayet vermek ve onları lâyıık olmadıkları mevkiilerden indirerek her gördüğüne ve eşittiğine inanan ve ekseriyeti teşkil eden kütlenin gözü önüne hakikati koymaktır. Bundan sonradır ki bir cemiyet içerisinde hakiki münevver nisbeti çoğalabilir.

Bundan başka çocuklara küçük-
lüklerinde verilen telkinlerin de çok büyük ve ehemmiyetli rolü vardır. Daha mektep sıralarında mütemadiyen — velevki haklı bile olsa — pohpohlanan bir çocuk artık kendisini âlimi kül zanneder. Hatta o derecede ki hocalarile bile müsabakaya çıkabile-

Yabancı Dil, Yabancı Adet

Genç Cümhuriyetimiz kurulduğu gündenberi Osmanlı imparatorluğunun kötü yadigârlarından kurtulmaya çalışıyor, Değerli devlet adamlarımızın yorulmak bilmez çalışmaları neticesinde bugün bu kötü yadigârların hemen bir çoklarından kurtulduk.

Yurt ve millet üzerinde Osmanlı imparatorluğunun açtığı yaraların en derinlerinden birisi de (Kültür) meselesidir. Bir zamanlar dünyanın yarısına söz geçiren Osman oğulları kültür meselesine hiç ehemmiyet vermemişlerdi. Zaptolunan ülkelerin ahalisi din, dil ve âdetleri hususunda tamamen serbest bırakılırdı. Hatta bu lüzumsuz âlicenaplık ana vatanda oturupta başka dil konuşan, başka adetlere sahip olan camialara bile teşmil edilmişti. Satvetile dünyayı titreten, kudret ve kuvvetinden emin Osmanlı imparatorluğu kültür meselesinin ehemmiyetini takdir edemeyecek kadar

ceğini iddia eder. Böyle bir talebe âlî tahsilini de bitirince artık küçük dağları kendisinin yarattığına kanidir. Bunun da önüne geçebilmek için mekteplerde dereceyi, hatta numarayı kaldırmalı ve sene nihayetinde talebe hakkında hoca, geçer veya geçmez diye bir kanaat izhar etmelidir. O zaman çocuklarda neticesi pek feci olan bu, kendini beğenmenin mümkün mertebe önüne geçilebilir.

Ekseriyeti doğruyu ve eğriyi tefrik edemeyecek kadar bir cehalet içerisinde olan bir cemiyette bu söylediklerimizi tatbik etmek biraz zordur. Fakat hatıra gönüle bakmadan herkeşe lâyık olduğu mevkii vererek hiç bir şeye aklı ermiyen ve ekseriyeti teşkil eden kütleyi yanlış hükümlere sevketmekten kurtarmak ta hakikî münevverlerin vazifesidir.

Reşat Sadi

mağrur ve bilgisizdi.

Osmanlı sarayında Arapça, Acemce ve Türkçenin, Türkçesi az bir halitası olan, halkın anlayamadığı bir dil konuşulurken Giritte Rumca, Mısırdaki Arapça, Kafkasta Gürcüce ve Çerkesce konuşuluyordu.

Şarkî Anadolu Türkleri Acem tesirile, cenubî Anadolu Türkleri Arap tesirile Türkçeden başka bir dil konuşmaya, Arap, Acem adetlerine uymaya başladılar. Hatta, diyebiliriz ki saray da ayrı bir zümre teşkil ediyordu. Dili ve adetleri başka bir zümre.

Bütün bu zümrelere Türk kültürünü aşlamak şöyle dursun Kürt, Çerkes, Arnavut, Arap isimleri vererek onlara Türkten gayri bir şey oldukları zehabını verdiler.

Osmanlı imparatorları kültür meselesinde zaptettikleri memleketlerin âlimlerini payitahta getirmekten ileri bir şey yapamadılar.

Imperatorluğun kuvvetli zamanlarında bu hatanın tesirleri görülmedi. Fakat imparatorluk içten ve dıştan gelme sebeplerle zayıflamaya başlayınca Türk kültürü taşımayan bu zümrelerin isyanları, kıyımları birbirini takibe başladı. Asilere beylikler geniş salâhiyetli valilikler verilerek isyanlar bastırılmaya çalışıldı. Fakat faydasız. Kan dökülerek vatana bağlanan parçalar birer birer elden çıkmaya başladı. Bazıları istiklallarını ilân ettiler, bazılarını da daha kuvvetli devletler harpla aldılar. Hudutları geniş, ahalisi mütecanis olmıyan imparatorluk Anadolu çerçevesinin içerisine girdi. Fakat son Osmanlı imparatoru bir İngiliz gemisine binip kaçtığı zaman Anadolu da İngiliz, Yunanlı, Fransız kadar birbirine yabancı fakat hepsi aslında öz Türk bir millet bırakmıştı.

Genç Türk Cümhuriyeti her milli

Sanatta Deha

İnsana öyle gelir ki, güzellik, sessizce ve uzaktan sevmek arzusundadır; varlığını, ancak, cezbeden sihirli kudretinin sebebini sormaksızın kendisine doğru yürüyen saf ruhlara göstermektedir; ve, cüretkâr bir gözün, yahut saygısız bir elin temasına maruz kalınca, tahlil için cansız bir vücuttan başka bir şey bırakmıyarak uçup gitmektedir.

Bununla beraber, beşer; güzel sevmekle iktifa etmez, onu yaratır: Şu halde güzellik beşerin derinliğindedir; belki de o beşerin bizzat kendisidir. Niçin güzelliği doğduğu anda yakalamıya çalışmamalı?

Deha; kendi kanunları içinde kudret halinde yaşayan bir güzelliştir. O; tanzim edilmiş, oynak, ve feyizli her türlü tenasüha kabiliyetli bir kud-

meselede olduğu gibi kültür meselesinde de büyük bir hassasiyet gösterdi. Harf ve dil inkılâpları, Halkevleri ve nihayet pek yakın bir zamanda neşredilen iskân kanununun kültürü alâkalandıran kısımları Cümhuriyetin bu çok mühim meseleye karşı gösterdiği kıymetli alâkanın canlı birer misalıdır.

Fakat kültür meselesinde yalnız devletin alâkası kâfi değildir. İnkılâbın her ileri adımında olduğu gibi bu meselede de Türk gençliğine düşen mühim vazifeler vardır. Başka dil konuşan, başka adetler taşıyan zümreleri hazmetmek, onları ayrı görmemek ve böylelikle aslında öz Türk olan anasını Türk kültürle kuvvetlendirmek lâzımdır.

Geçenlerde inkılâbın en kuvvetli desteği olan Türk gençliğinin kültür meselesinde gösterdiği alâkanın güzel bir tezahürüne şahit oldum:

Bir tatil gününü geçirmek üzere Mersine gitmiştim! Eskiden bu ecne-

rettir. Harice teveccüh edecek, her türlü cevaplara hazır bulunan ve güzele karşı lâkaydisi belki de ancak mesut bir tesadüf tarafından tashih edilmiş olan tabiati sorguya çekecek yerde dehayı mütalea edelim, güzelliğin meydana gelişine bakalım, unsurlarını ve bu unsurların imtizaçlarını yakalamıya çalışalım.

Fakat bizzat deha bir sır değil midir? Kendi kendinden haberi olmayan, ilham anında, soğuk kanlı sanatkârın hayretle karşıladığı eserleri yaratan dahiyi nasıl tahlil etmeli? Şair; yalnız kendisinin müstesna saatlerde işitebildiği ilâhî bir sesin aksi sedası değil mi?

Mucizelere artık hiç inanmıyoruz. Tabiatıta her şey kendi kanunlarına sahip: Ruh olduğu kadar eşya da..

bisi bol, çok şirin Türk şehrinde sokaklarda lüzumsuz yere Arapça, Fransızca ve İngilizce konuşan bir çok kimselere tesadüf ederdim.

Bir dondurmacı dükkânına girdim. Masaların üzerinde (Türkçe bilmiyorsan öğren), (Türkçe konuş) yazılı ufak levhalar gördüm. Ve öğrendim ki Mersin gençleri (Türkçe konuşurma cemiyeti) isimli bir cemiyet teşkil etmişler. Ecnebi dil konuşanlar ile mücadele ediyorlarmış. Cemiyet faaliyete geçeli pek fazla olmadığı halde Mersinde kaldığım bütün bir gün içerisinde hemen hiç bir ecnebi dil işitmedim.

Kıymetli varlığını her vesilede hissettiren münevver Adana gençliğinin de Mersinli kardeşleri gibi bu hayırlı gaye uğrunda çalışmak için toplanmakta geç kalmıyacıklarına eminim.

Haydi arkadaşlar. Vakit geçirmelim.

VEDAT SADI

humma; intizamsızlığı içinde bile muntazam münhanilerle kendini arzeder, tanıtır.. Eğer ilham bir humma ise, kanunlarına, eserleri içinde ifade edilmiş şekilde sahip bulunmalıdır. Dahı, ne denilirse denilsin, bir ucube değildir. Eğer onu anlayabiliyorsak, bu, aramızda müşterek bazı şeyler bulunduğu içindir. Eğer bizi teshir edebiliyorsa, bu, ibdaları zihnimizin kanunlarını tatmin ettiği içindir. Bu kadar korkutucu bir mesele oluşu, ancak, fena vaz edilmiş bir mesele olduğundandır. Aşılmaz zannedilişi, sadece, zirvesine dikilmiş olan nazarların ona kadar yükseleni görememelerindendir. Deha, beşeridir; o bir derece farkıdır, bir mahiyet farkı değil!

Ruhun her türlü muhtevadan âri bir ahize olmadığı; bilgide işe karıştığı; insiyakları, itiyatları olduğu; eşyayı ele aldığı ve onları, ancak, kendi kanunlarına muti kılmak suretile tanıdığı bugün bütün ruhiyatçılar tarafından kabul edilmiş bir hakikattir. Tefekkür, hayatı temadi ettirir; kendi içine giren her şeyi organize etmeğe, temsil etmeğe çabalar; onu, vücudun hayatını tarif ettiğimiz vüsukla tarif edebiliriz: Bir ibda!

Dahiye anlamak için, bu yaratıcı kudreti bütün derecelerinde, bütün şekillerile mütalea etmek, zekânın muhtelif işleri içindeki rolünü ve tabiatı mütalea karşısındaki müdahalesini işaret etmek, nihayet: Hayalin, ona; aydınlığa çıkmak, artık kendisine mukavemet etmiyen bir malzeme vasıtasile kendi kendisini serbestçe ifade etmek müsaadesini nasıl verdiğini göstermek lâzımdır.

Bilgi unsurunu veren hassas hads, organize olan ruhun ilk fili değil midir? İdrâk; malzemesi ihsas olan daha mufassal bir tertip, daha yüksek bir şekil değil midir? Hakikat, — kuru bir tahlil olmadan evvel — onu keşfedenin ruhunda, aşağı yukarı, canlı bir güzellik değil midir? İstikra,

faraziye ve mümaselet.. İlmî taharriyatın bütün ameliyeleri, tabii bir hareketin ahenge doğru sürüklediği bu tav'i faaliyetin mesaisi ile zenginleştirilmemişler midir?

Zihnin; teşekkül etmek, fikirlerinden — kendi kendisine uygun — bir kül meydana getirmek için yaptığı daimi ceht, zekânın bütün teşebbüslerinde az çok ispatı vücut eden dehanın en parlak şekilde bir tezahürü değil midir?

Temamlanan bir tetkik, bize tefekkürde hayatı, teemmülün ötesinde tav'iyeti, iptidai temayülleri; her şeyin menşesinde, bütün ruhi verimliliğin hizmet noktası olan taazuv (Organisation) kanununu gösterecektir.

Fakat hadiseler, — bu gayri muti madde — ruhun musirrane arzuları önünde eğilmezler, onu rahatsız eder, kendi tenakuzlarını ona naklederler. Gayri tam hayat, ancak bir ceht sayesinde tutunabilir. Dehanın serbestce tutunabilmesi için, ruhtan hiç tefrik edilemeyecek bir maddeye lüzum vardır. Hayallerin deruni hayatı, zihnin — içinde madde bile mefkûrevi olduğu halde — kadiri mutlak bulunduğu bu mahz ruhi âlemin ibdamı mümkün kılar. Deruni unsurlar; hakim bir fikrin, âmir bir hissin tesiri altında organize olmaya kendiliklerinden meylederler. Ve işte bu, daha bu anda, sanat eserinin idrâk edilişidir. Hayalin harekete olan münasebeti, düşünülmüş olan eseri meydana konulmuş esere rapteder.

Tefekkürü hayata bağlayan esaslı bir kanun: Organize etmek, çokluğu birliğe irca etmek ve birliği, — etrafında tanzim edebileceği unsurlar cem ederek — değiştirmek temayülü; ihsasın hayal içinde yeniden doğuşu; hayalin, kendisini şenileştiren harekete olan derin münasebeti: Dehayı izah için fazla hiç bir şeye lüzum yoktur! Sanat; hayallerin ruhtaki hayatının zarurî neticesidir.

Eşyanın temadisini birdenbire kıran bir mucize olmak şurada dursun, deha, derunî hayatın belki de en umumî bir halıdır. Filhakika; dehanın terkibi eserini hazırlayan hayatî hareket, ekseriya şuurun haricinde yuvarlanır. Fakat şuur, kendi hususî sahasını tahdit etmek suretile, içimizde — kendi müdahalesi olmaksızın — bizim meydana getirdiğimiz şeyi bize izhar eder. Evvelden düşünülmemiş keşifler, anî fikirler, mesut sürprizler, şuura; kendisinin başlı başına bütün tefekkürü temsil etmediğini; çok zaman, bizzat hazırladığı fakat yerini tutmaya muktedir olamayacağı bir (Hayatı sa'î) in meyvelerini topladığını haber verirler.

Haricî müşahede, ve sanat eserlerinin tenkidî tahlili (Sonunda teemmülün orada keşfedeceği şeylerle birlikte) dahinin eserinde tabiatın ve canlı tav'iyetin paylarının neler olduğunu tamamen tespit ederler. İki usulün (Afakî ve enfüsî) aynı zamanda kullanılması ve neticelerinin mukayesesi,, aynı zamanda meydana gelen mesailerinde tabiatın ve teemmülün vahdet ve münasebetlerinin neler olduğunu gösterir.

Dehanın tetkiki, her şeyden evvel, eğilip bükülmesi imkânsız formüllerden sakınmamızı icap ettirir. Güzelliğin mutlak bir tarifinden işe başlamak, böyle bir tarifi zedeliyen bütün hadiseleri unutmak olur. Estetik (= Be-diyyat) ne bir mektebin ne de sanatın nazariyesi olmamalıdır; o, güzellikte; yeni şekiller kabul edebilen oynak, apaçık bir tarif bulmalıdır.

Güzellik meydana gelişini görerek, onu kendi kanunları içinde tanımayı öğreniyoruz. Onu; şekillerini mütemadiyen değiştiren verimli ve müteharrik kudret içinde yakalamak suretile de, kendi tercihlerimizin nazariyesini yapmak, zevklerimizi zarurî kanunlar halinde tespit etmek tehlikesini bertaraf ediyoruz. Eğer güzellik deha-

ya tabi ise, dehayı, güzelliğin ihtiyarı bir tarifi içinde hapsedmeğe hiç mütemayil değiliz.

Güzelliği ruh ile, birbirleriyle uzlaşmış melekelerinin ahenkli ve serbest oyunu ile, ruh hayatın enginliği ile tarif edince, bize ilham ettiği sempatiyi anlıyoruz. Biz nasıl o isek, o da bizdir. Fakat o bizi temamlar ve onun önünde sevgi, — kendimizi daha mükemmel ve daha şedit bir hayatlı yaşıyor hissetmek sevinci ile — kendiliğinden doğar.

İnsana öyle gelir ki, dâhi bizi sanat âlemi içine hapsediyor! Güzeli bizim dışımızda bir şeniyyete sahip mi? O, tabiatı, eşya ile ruhun tesadüfî bir anlaşmasından doğmamış mıdır? Tabiatın niyetlerinin neler olduğundan asla haberdar değiliz. Gizli bir sıkıntının onu kıvrandığı ve tahrik ettiği; bizi, kendi arzularımızdan ve kendi hislerimizden ona bir şeyler iare etmeğe sevk eyliyen sempatiye kendimizi emanet etmek mecburiyetinde olduğumuz doğru mu? Tabiat daha ziyade, ancak tertipleri (Combinaisons) taaddüt ettirmek suretile muvaffak olabilen lakayt, kör bir yaratıcı değil mi? Ebediyi, faniyi yıkmak suretile yaratmıyor mu?

İnsan kendi kendinden sıyrılamaz, kendisine yabancı bulunan bir mevcudun şuuru olamaz, Eğer tabiata nüfuz için ruhtan çıkmak lâzımgelseydi, tabiat, bize ebediyen kapalı kalacaktı. Ancak kendi kendimizi tetkik etmek suretiledir ki kevnî hayat üzerine bazı bazı mülâhazalar yürütmeğe cesaret edebiliriz. Dünya benim tasavvurumdur, hadiseleri fikirlerimdir, o, benim için, ancak, şeklini almaya mecbur bulunduğu tefekkürüm vasıtasile mevcuttur. Hatta bütün bilgiye raci olan bu şartta, ruhla eşya arasındaki ilk rabita görülüyor.

Eğer bundan başka, zekâ hayatı devam ettiriyorsa, eğer tav'î olan gayri meş'ur şuurun birdenbire aydın-

eBnim Yaprakım

Şehirde yaşamasını bilmiyenlere falaka...

Çoktandır, Eski İstasyon semtine uğramıyordum. Ceçenlerde bir arkadaşımınla oraları şöylece bir dolaştım. Edindiğim intibai size kısaca anlatacayım :

Kim demiş ki, Adana şehri yerinde sayıyor; büyümüyor, terakki etmiyor. diye ? Bu sözü söyleyenler, hiç şüphe etmiyorum ki, kabuklarından çıkamayıp oturdukları yerde her şeyi kötü görmek alışkanlığından kurtulamıyanlardır. Adana, hem de öyle yaman bir hızla ilerliyor, öyle akla durgunluk verecek hamle ile koşuyor ki, Tanrım kem gözden saklasın, bu gidişle tökezli yuvarlanmasından bile korkuyorum ben..

Efendim, meğer bizdeki ilerleme kabiliyeti değme babayiğitte yokmuş ! Hemen hemen kaş ile göz arasında denecek kadar kısa bir zamanda şehrin bu yanı öyle değişmiş, öyle bir kılığa girmiş ki, ben bile kırk yıldır bu şehrin çocuğu olduğum halde : — Abuu ! diye parmağım ağzımda kaldı :

Eski İstasyondan Şakir Paşaya doğru uzayan caddenin iki yanında

lattığı eserleri hazırlıyorsa, eğer böylece daha bize tabiatın ruha, ruhtan tabiata uzanan mütemadi ve gayri mahsüs geçidi gösteriyorsa; eşyanın temadisinin bizi davet ettiği müşaheretleri takip etmek suretile süjeyi objeye, içimizde doğan güzelliği hassas âlemin sanki seni kıldığı güzelliğe katmak belki de imkânsız değildir. (*)

Çeviren : H. H.

(*) Bu yazı Fransız filozoflarından (G. Séailles) in, (Essai sur le génie dans l'art) isimli eserindeki mukaddemenin aynen tercümesidir.

çerden çöpten, kıldan ve teneke eskisinden "Ültra kübik!," sıra sıra yapılar kurulmuş. Şurada muazzam bir isgara maşa fabrikası, ötede geniş geniş elek, kalbur ve sarat atelyeleri, beri yanda yüzük ve tesbih imalâthaneleri, bu tarafta çamaşır sepeti ve tel kafes tezgâhları dişili erkekli harıl harıl çalışıyor ! Ültra kübik yapıların şurasında burasında da beş aylıktan beş yaşına kadar irili ufaklı çocuklar, bu dinmek bilmiyen çalışmaları, her biri bir telden tutturdukları zırlı ile âdeta, besteliyorlar!

Sonra, o göller... o kadar çok ki, Finlandiya gölleri haltetmiş onların yanında !.. Gerek içinde barındırdığı cins cins milyarlarca mahlukat ve gerekse çevresinden gelip geçenlere dağıttığı o güzelim (!) koku itibarile bu hudayinabit göller, o semte ayrıca bir çeşni de veriyorlar. Yalnız bunlarda bir şey eksik; Venedik biçiminde gondollar.... Şayet belediyemiz bunu da ne yapıp yapıp bulursa, haniya şehrin bu semtini belki de dünyada eşi bulunmaz bir kılığa sokmuş olur ! Ve çok muhtemeldir ki Fiçi adalarından, Hotantu kabilelerinden, Kanada Eskimolarından bu şaheser yeri görmek için sürü sürü seyyah bile gelecektir !?

Müsaade edin de, şuracıkta biraz acı tarafından ukalâlık yapayım :

Biz, baş ile ayaktan ibaret bir gövdeye benzeriz; ortamız yok..

Dikkat edin; cemiyet hayatımızdaki faaliyetlerimiz; yaşayışımız, duyuş anlayış ve görüşümüz birbirinden çok uzak iki kutup gibi farklıdır..

Adana bir şehir, hem de Türkiye'nin şöyle böyle üçüncü derecede bir şehridir. Fakat, baş ve ayak misalini gözönüne alarak söylüyorum; bir ta-

Mekteplerimiz ve sokak terbiyesi

Yaz münasebetiyle ev halkımı yaylaya gönderdim. Ben evimden ancak sabah çıkıp akşam yatmaya dönerim. Günün diğer saatlerinde evde kimse-rafta, şehirde yaşama nimetinin bütün külfetlerini anlayan ve ona ayak uydu-ran bir kütle, diğer tarafta şehrin bütün güzelliğini berbat eden, şehirde yaşamının icaplarına metelik bile vermiyen diğer bir kütle... Daha açık anlatayım; bir yanda en temiz ve en sıhhi bir yaşayış tarzını hayatına tatbik eden ve bunu ihtiyaç bilen yurtdaş, öte yanda kurbağalar ve sivri sinekler gibi bataklıklar kenarında en iptidai ve en geri bir hayatı kendisi için gayet tabii gören ve bundan asla şikâyet etmiyen diğer yurtdaşlar...

Pekâlâ, ne yapmalı, bunları şehirden koğmalı mı? Hayır! Onu demek istemiyorum. Ben, şu veya bu sebeple, şu veya bu tesirle şehirde barınmak mecburiyetinde kalan bu gibi yurtdaşlara şehrin bir vazifesini hatırlatmak istiyorum :

Onlara şehir hayatının icaplarını öğretmek, onların görgülerini artırmak ve onları diğer şehirlilerle yurtdaşların uydukları mecburiyetlere alıştırmak.. Bunu bittabi belediye yapacaktır.

Bence bu hal, yalnız Adana şehrine has bir eksiklik değildir; her şehrimiz aşağı yukarı böyledir. Onun içindir ki, — dediğim gibi — bu, şehirde yaşamının külfetlerini bilmiyenlere, belediyeler hocalık yaparlarsa, onlar istekleriyle ya bu deveyi burada güderler, yahut ta kendi zihniyetlerine daha uygun başka yerlere giderler.

Ne yapalım, milletçe tam mânâsile yetişinceye kadar, yani baş ile ayak arasındaki boşluğu dolduruncuya kadar, belediyelerimizin, eski zaman hocaları gibi, bazan falaka kullanmaları da lâzım gelecek işte...

Naci Hakverdi

cikler bulunmaz.

İki gündür dikkat ediyorum, caddeye bakan pencere camlarından bir çoğu taşla kırılmış.. Komşulardan sordurdum; bunu mahalledeki çocukların yaptığını öğrendim...

Bir bakıma göre şu anlattığım hadise alelade, hatta mini-mini bir yaramazlık eseri diye geçiştiriliverecek kadar basit.. Fakat bence bu, mahiyeti itibarile üzerinde durulup eni konu düşünülecek derecede mühimdir.

Öğrendim ki, bu çocukların hemen hepsi ilk mektep çağında ve hatta bir kısmının başında mektepli "Kep" i bile var. Ya sabahın erken saatinde, yahut akşama yakın bunlar toplanıyorlar, söğüşüyorlar, dögüşüyorlar, barşıyorlar, İstiklâl ve Cümhuriyet marşlarını hep bir ağızdan söylüyorlar ve ellerine çakıl taşlarını, lastikleri alıp sanki poligonda nişan tecrübesi yapıyorlarmış gibi pencere camlarını birer ikişer parçalıyorlar! Yedi ile on iki yaş arasında maşallah (!) iki üç manga teşkil edebilecek kadar hatırı sayılır bir kemiyette olan bu mahalle çocuklarını bu ziyankârlığa sürükliyen sebep ve âmili çocuk terbiyesi mütahassıslarına bırakıyorum. Benim üstüne parmak basacağım kısım daha başkadır :

Çoğu mektepli olan bu yavrulara, hiç şüphe etmem ki hocaları, bu ve buna benzer münhasiren başkasına zarar veren ve yapan için de asla bir kazanç olmıyan hareketlerden kaçınmaları için bir çok defalar söylemişlerdir. Ve çocuklar da bu sözleri, yine hiç şüphe etmem ki, koyun kaval dinler gibi uzun uzun dinlemişlerdir.. Fakat sınıfta yapılan ve bütün tesiri sınıfın dört duvarı arasından ileri geçmiyen bu müsbet telkinler ile çocuğun aile kucağından ziyade sokaktan aldığı kuvvetli menfi tesir arasında bir

KÜÇÜK HİKÂYE :

Mabedin Sırrı

Yazan : Y. L.

— 1 —

Açılan oda kapısının aralığından küçük bir gölge görüldü. Köşeden: Munis ve çok tatlı bir ses yükseldi :

— Beria... Gel kızım !

Küçük ve narin kız, küçük ellerile, keskin ziyadan kamaşan gözlerini uğuşturarak babasına ilerledi..

— Niçin uyumadın Beria ?

Babasının dizlerine tırmandı, göğsüne sokuldu, o yaştaki çocuklara hâs bir hassasiyetle uzun uzun ihtiyarın gözlerine baktı, küçük ellerile onun sakalını karıştırmağa başladı..

— Rahatsız mısın Beria.. Sen her zaman bu vakıtlar yatmış uyumuş olurdun ?

— Baba ...

— Ne var kızım ?

— Benim halam var mı baba ?

İhtiyar hiç beklemediği bu sual

nisbet olmadığı içindir ki, çocuk mektep kapısından çıkar çıkmaz mektepten aldığı cılız, yapmacık terbiyeyi, kitaplarla birlikte çantasına yerleştirerek sokak muhîtinin kötü ve fakat üstün telkinlerine kendisini kapıp koyuyor...

Hele, buna bir de yaz tatili gibi, çocuğu uzun müddet kontrolden uzak, kendi haline bırakan bir imkân ekleyecek olursak, onların o zaman senin de, benim de; değil pencere camlarımızı, hatta kafalarımızı bile kırmamaları için hiç bir makul mania kalmaz !...

* *

Mektepçiliğin ve modern terbiye sistemlerinin bu kadar inkişaf (!) etmediği yirmi beş otuz yıl önce, mahallenin yaramazları, yaşlıca adamlardan, hele efendi kılıklı büyüklerden korkarlar ve hiç olmazsa onların görebilecekleri yerlerde uygunsuzluk yapmaktan çekinirlerdi.

Şimdi, acı duyarak söylüyorum,

karşısında şaşırıldı. Kesik kesik cümlelerle cevap verdi :

— Niçin sordun Beria ? Sana " Halan var " mı dediler. Yok kızım... Senin halan nereden olacak ki..

— Baba ?

— Söyle Beria ..

— Bu gece.. Şimdi.. Az evvel..

Rüyamda.. Bir kadın.. Başında bembeyaz bir örtü sarılı, siyah elbiseli.. Baştan başa siyah elbiseli bir kadın baba, bana.. " Ben senin halanım " dedi.. Çok korktum.. Hem o kadın ağlıyordu da.. Başka bir şeyler de söyledi, çok korktum baba.. Evimizde başka kimse de yok ki.. Uyuyamadım.. Sonra.. Sana geldim işte...

İhtiyarın; odanın boşluklarına dökülen fersiz gözlerini şeffaf bir tabaka kapladı.. Yanaklarından yuvarlanan ve gittikçe çoğalan yaşları silmeden

çocuklarımızdaki bu saygı duygusu da sizlere ömür olmuş ! Ben, kim bilir belki de bu, mekteplerimizde öğretilen modern terbiye sisteminin icabatıdır diye kendimi her ne kadar teselli etmek istiyorsam da, vakıanın fecati karşısında bu dileğime mantıkım üstün geliyor,

Son söz; eğer ilk mekteplerimiz, çocukların terbiyeleri üzerine arzu edildiği şekilde müessir olamıyorlarsa ve bu gidişle müessir olamayacaklarsa ve eğer her zabıta memuru, bu biçim çirkinlikler karşısında emir beklemeden harekete geçemeyecekse, bari eskiden olduğu gibi mahallelerde mahalle büyüklerinin yaramaz çocuklar üzerinde şiddetli bir otorite tesisine muhalefet edilmese....

Çünkü maatteessüf bugün sokak terbiyesinin kötü telkin ve örnekleri, mekteplerde çocuklarımıza verilmeğe çalışılan modern terbiyeden daha müessir, daha üstündür. **Özdemir**

karşısındaki hayale söylüyormuş gibi, hasta zayıf bir sesle cevap verdi :

— Senin halan.. Benim talisiz kardeşim.. O zavallı kadın.. Senin halan var Beria.. Sen ondan korkmamalıydın...

— Ağlıyor musun baba ?

— Senin halan var Beria.. Sen ondan korkmamalıydın.. Hem o...

— Baba.. Niçin ağlıyorsun baba?

— Ağlıyor muyum Beria.. Yok ben ağlamıyorum kızım.. Haydi sen yat...

— Benim halam var mı baba ?

— Var kızım !

— Var mı.. Hani baba.. Niçin o bizimle beraber değil ?.

— O çok talisiz bir kızdı Beria.. Sana bugün müşterek maceramızı nasıl anlatabilirim ? Bak yalnız...

Kızını dizlerinden aşağı indirdi. Elindeki kitabı yandaki koltuğa bıraktı. Kuvvetsiz bacaklarıyla bir kaç adım yürüdü, köşedeki dolabı açtı, içinden küçük bir kutu çıkardı..

— Bunun içinde bir kısım hatıralarım var. Fakat hayatımın en büyük hadisesi yazılı değil. Onu ben mezara kadar bir sır olarak taşıyacaktım fakat şu saatte hissettim ki Beria onu sana da ifşa etmek lâzımgeliyor. Yazacağım kızım. Yalnız : Sen, büyüdüğün, âli tahsile geçtiğin zaman açacaksın Beria.. O zaman belki mâbedin sırrındaki yüksekliği anhyabilirsin ?

— Mabet ne demek baba ?.

— Haydi yat kızım.. Korkma...

— 2 —

Kızım Beria : Benim hayatım; dünya kurulalı belki üç, belki de dört defa vukua gelen bir hadise ile karardı.

“ P .. ” düşmanlar tarafından zapt edildiği zaman kızım, bir çok askerler bizim de evimize dolmuşlardı. O zaman ben küçüktüm. Sonunda babamı kesen, annemi, onun ölümünü seyretmesi için kollarından ağaca bağlayanların kapıdan girmelerini sevinçle karşılayacak kadar..

Uzak ve müphem bir rüya gibi hatırlıyorum Beria : Avludaki kanlar kurumamıştı. Kardeşlerimle beni bir

iki defa koldan kola attılar sonra ellerimizden tuttular, sürükler gibi koşturarak yuvamızdan uzaklaştırdılar..

Belki altı; belki de yedi yaşındaydım. Fakat zaman beni kabil olduğu kadar düşünceli ve hassas yapmıştı.

Günlerce annemi sordum, kesilen babam için ağladım. Bana kim teselli verirdi ki..

**

Seneleri, günleri hiç bilmiyordum. Zaman; düz beyaz bir şerit gibi fasılasız geçip gidiyordu. Muhitim o kadar daralmış, dünyam o kadar küçülmüştü ki..

Hayatımın bu kısmını bir parça daha sarıh hatırlıyorum : Küçük bir tepenin üstünde küçük, çok ıssız bir mabet vardı. Mermer direklerin yükselttiği geniş kemerler altında karşı tepelerin avare rüzgârlarile siyah feraceli bir kaç vücuttan başka kimse dolaşmazdı. Duvarlarında kanatlı, boyunu bükük çocuk resimleri, çarımha gerilmiş genç erkek heykelleri oyulu idi. Bu binanın; bir kaç yüz adım ötedeki küçük çan kulesinden başka hiç bir arkadaş yoktu..

Şehirlere ve insanlara o kadar uzak ve bigâne idim ki Beria, “ P ... ” yi efsane masallarının hatırlamada bıraktığı kuvvetli bir tesir zannediyordum.

Anam, babam ve memleketim gibi, kardeşlerimi de temamlile unutmuşum..

**

Seneler geçti Beria.. Bu mâbedin yegâne rahibi oldum. İssız tepede, adalara düşen “ Robenson .. ” gibi tek başıma senelerce dolaşım.

Mabette o kadar muttarit bir hayat vardı ki; bana, çekiç sesi gibi dınlayan, zorla dinletilen ölüm ahengi hissini veriyordu. Bu her gün tekerrür eden, hiç değişmeyen hayat tarzı gitikçe beni usandırmaya başladı. İçimde daha derin bir takım ihtiyaçlar.. Dine, maddiyata, vücuda ait olmyan arzular duymaya başladım.

Ruhun da bir acılığı var Beria.. Hem bunun verdiği ıstırap bütün maddî acılardan üstün !. Ben işte bu

acıyı duymağa başladığım gün kendimi hayatta temamilen bedbaht, yoksul ve esir buldum.

Benimki öyle bir esaretti ki: İnsanın ruhu ruhunu ve aşk ihtiyacını da kayıt altına sokuyordu..

* * *
Bir gün bu küçük mabede genç bir rahibe getirdiler.

Geniş feraceli bir kaç papas ona ve bana uzun uzun talimat verdikten sonra; bizi yalnız bırakıp gittiler..

İşte benim asıl büyük felâketim bu genç rahibenin gelmesile başladı kızım..

İlk gördüğüm andan itibaren kendimi ona o kadar yakın, o kadar merbut bulmuştum ki : Renksiz hayatımın ne şekilde geçtiğini bilmesem, bunu mutlaka eski bir aşına diye tanıyacaktım..

Bu genç rahibe ile çok çabuk dost olduk Beria..

Akşamları o, mabedin küçük terasesinde kemanını çalmağa başlar, ben kısa ve ağır adımlarla onun bulunduğu yere ilerler, köşedeki koltuğa çöker, içimdeki heyecan fırtınasını gözlerimden okumaması için başımı göksüme eğer, yanaklarımı yakarak yuvarlanan yaşları silmek lüzumunu hissetmeden saatlerce onu dinlerdim..

* * *
Bu genç rahibeyi seviyordum Beria..

Kalbimi bir alev gibi saran ve yakan ilk aşkım mabedin sırrı oldu. Onu aylarca gizlemeğe muvaffak oldum. Bu güzel rahibenin mavi gözlerinde insanı canından feragate mecbur ettirebilecek bir sihir vardı.

Aylarca; hep, bu güzel gözlerin derinliklerindeki benliği, bu çok güzel rahibenin ruhunu okumağa çalıştım.

Uzun senelerin görgülerinden doğma bir zihniyete sahiptim : Mabette aşk olamaz !

Sevgim, bu zihniyeti hiçe say-

cak kadar kuvvetli idi. Hem aşkımın bir günahı olsa bile, mabedin sırrı olarak ebediyen meçhul kalacağına emindim.

Bir gece ; kemanımı bitirdikten sonra odasına geçmek isteyen genç sevgilinin kollarını yakaladım. İçimdeki heyecan ve ihtiras ateşi bana hiç bir tehlikenin korkusunu veremiyordu. Onu; gecenin bütün siyahlığını emmiş gibi kapkaranlık duran odama ittim. Birdenbire bir hasta zebunluğuyla ayaklarına düştüm. Neler söylediğimi bilmiyordum. Ateş gibi yanan iki el başımı tuttu. Yavaş yavaş doğruldum. Manyatizma edilmiş bir insan mihanikiyetile, onun çekip götürdüğü cibete gittim...

.....
O sabah doğan güneş, benim hayatıma şemet ve leke serpti..

Gözlerimi açtığım zaman ilk ve son sevgilimi yanımda buldum. Perişan kıyafetile yatağın içine oturmuş, anlıyamıyacağımı zannettiği bir lisanla Allahtan af diliyordu.

Bu genç sevgilinin düası Türkçe idi. Tasavvur edemezsin nasıl bir çilginlikle yatağımdan fırladım Beria.. Ona; hatırımda kalan Türkçe kelimelerle boyuna söylüyor, memleketini, ailesini, mazarını soruyordum.

Hep ağlıyarak anlatıyordu. Sonunda bir cümle, bana bütün hayatımı karartan faciayı öğretti.

Bu genç rahibe benim hemşirem, senin halandı kızım !

O anda yaralı bir hayvan şaşkınlığıyla mabetten kaçtım. Bir meczup gibi aylarca dağlarda dolaştım.. Nihayet, bir kaç sene sonra buraya gelebildim.

Şimdi içimde; ne ölen annenin, ne şehit olan kardeşinin, ne yanan çiftliğimizin acısı var.. Yalnız, ah yalnız hemşiremin : " Kardeşim ! " diye feryad eden hayali beni bir an terksetse...

Abone Şartlarımız

Yurdumuzun bir çok köşelerinden, mecmuamıza abone olmak arzusunda bulunanların, abone şartlarımızı soran mektuplarını alıyoz. Bu kıymetli alâkadan çok mütehassis olmaktayız.

KIRKPINAR ın senelik abonesi 240, altı aylığı 120 kuştur.

Cam uclu mürekkepli kalemer

Pek kullanışlı bir hale getirilmiş ve muhtelif model ve zarafette olan bu kalemler Adana "Mehmet Sadık,, kırtasiye mağazasında pek ucuz fiatla teminatlı olarak satılmaktadır..

Fırsatı Kaçırmayınız.

KAN KUVVET ŞURUBU

Sirop Hemo - Forcine

Kansızlığa, iştihatsızlığa, dermansızlığa karşı yegâne ilâçtır..